

Plein3: Een voorziening voor onderwijs, arbeidsparticipatie en zorg in één Koert van der Linden

Platform
**Vakman-
schap**

Wat doe je met jongeren die gemiddeld 7 schoolwisselingen in hun jonge leven hebben meegemaakt en te maken hebben gehad met scholen die bezig waren om kinderen passend te maken voor onderwijs in plaats van andersom? Die geef je eigenaarschap over hun eigen toekomst, vanuit hún behoefte, vanuit de relatie, competentie, autonomie. Koert van der Linden, schoolleider bij Plein³ vertelt over “zijn” speciale voorziening waar voortgezet gespecialiseerd onderwijs en zorg integraal worden aangeboden, waarbij de jongere en diens perspectief centraal staan. De voorziening biedt onderwijs, arbeidsparticipatie en zorg aan jongeren tussen de 12 en 18 jaar oud die op verschillende gebieden problemen ervaren.

Het ontstaan

Samen met Jutz werd in 2006-2007 het project “Aanpak lastige jongeren met een anti-sociale stoornis” gestart, de zogenaamde PALJAS jongeren. Dat was eigenlijk de start van de gesloten jeugdzorg in Nederland, waarin jongeren met een civielrechtelijke machtiging werden geplaatst. Daarbij zijn de kinderen met basisschoolleeftijd vertrokken, en zaten hier met name jongeren die in de geslotenheid zaten, en een aantal die vanuit de Samenwerkingsverbanden hiernaartoe kwamen. Vooruitlopend op de discussie dat er minder gesloten jeugdzorg zou moeten zijn, kwamen wij in de situatie terecht dat Jutz onderuit ging, en wij verder wilden met jongeren die aangewezen waren op méér dan alleen onderwijs, die meer aandacht nodig hadden. We vroegen ons af: “*Wat kunnen we doen als we de geslotenheid niet meer kunnen bieden?*”. Eigenlijk is dat een beetje een voorloper geweest van wat er nu gaande is, namelijk het terugdringen van de geslotenheid. Samen met Passend onderwijs zijn we gaan kijken naar de vraag: “Wat hebben deze jongeren nodig?, in plaats van deze jongeren passend te maken voor onderwijs. Toen zijn we op de visie van relatie, competentie en autonomie uitgekomen.

“We dachten: ‘Als wij hetzelfde gaan doen als wat al die scholen altijd al deden, dan krijgen we wat we altijd al kregen’. Dus we moesten een andere manier gaan verzinnen om de jongere te benaderen. Zo kwamen we op relatie, competentie en autonomie.”

Drie psychologische basisbehoeften: Relatie, Competentie en Autonomie.

Bij al die jongeren die meerdere schoolwisselingen hebben meegemaakt, zien we dat er onvoldoende is aangesloten bij de behoefte van die jongere. Kijk, eind basisschool wordt via CITO en/of IQ bepaald wat iemands capaciteiten zijn en wordt op basis van die capaciteiten de toekomst van die jongere uitgestippeld. Als je een kind hebt met een IQ van 130 - en dat is heel erg gechargeerd hè - en dat kind heeft de wens om vrachtwagenchauffeur te worden, dan geef je dit kind geen eigenaarschap over zijn toekomst als je het naar het VWO stuurt met de verwachte uitstroom naar wetenschappelijk onderwijs. Toch wordt dit zo gedaan omdat we heel erg prestatiegericht zijn [in onze samenleving, red.], we willen én moeten "het maximale uit een kind halen". Maar doen we dat dan wel écht? Want wat zien we bij de jongeren die al die scholenwisselingen hebben meegemaakt? Dat er niet aangesloten is bij de behoefte van de jongeren. En dan is uitgaan van relatie, competentie en autonomie een hele belangrijke pijler om daarnaar terug te bouwen. En de andere belangrijke pijler is het eigenaarschap teruggeven aan de jongere. Niet elke jongere kan dat, maar je kan er wel naartoe werken.

Wij willen de boel graag omdraaien en zeggen: relatie komt vóór de prestatie. Wij willen éérst in de relatie investeren met de jongere, vanuit die relatie kijken wat de jongere nodig heeft, en dan aansluiten bij die behoefte. En dan zien we dat 80% van de jongeren uiteindelijk terecht komt op de plek van bestemming zoals deze met de jongere en ouders in het ontwikkelingsperspectief (OPP) is vastgesteld.

"Een andere belangrijke pijler is het systeem van de jongere. Wij vinden een steunend netwerk rondom de jongere heel erg belangrijk om er ook voor te zorgen dat je het eigenaarschap bij die jongere krijgt. Het is niet alleen de opdracht van onze voorziening."

80% van onze jongeren komen terecht op hún plek van bestemming en zitten daar na 2 jaar daar nog. Én zijn daar gelukkig. Als wij er niet waren geweest zaten de jongeren op hun 23ste in het gunstigste geval bij de sociale dienst of waren er in het ongunstigste geval er zelfs niet meer geweest. En er zijn aantoonbaar minder recidieven."

Pilot

"Vanuit die visie: 'relatie, competentie, autonomie, eigenaarschap en steunend netwerk', hebben we in 2018 Plein3 ingericht. En in antwoord op de vraag: "Hoe komen we dan in die relatie" kwamen we erachter dat jeugdzorg onmisbaar is. Met een zorgplein, een onderwijsplein en een arbeidsparticipatieplein waren we wel bezig met de vraag: "Hoe kunnen we dit verantwoorden naar de onderwijsinspectie binnen de kaders die de inspectie stelt?" Gelukkig kwamen we tot de conclusie dat wat ze bij jeugdzorg doen, heel erg gebaseerd is op wat wij in het onderwijs de 'leervoorwaarden' noemen, zoals op tijd komen, interactie met mensen aangaan, je beheersen, noem maar op. Eigenlijk zit daar, in die leervoorwaarden, dus een grote overlap en de inspectie was daar best enthousiast over en heeft heel erg met ons meegedacht. Van daaruit zijn we hier gestart."

"Daarbij heeft Koraal, dat in Zuid-West Brabant cluster 4 speciaal en voortgezet speciaal onderwijs biedt, een belangrijke faciliterende rol gespeeld. De visie van Koraal past één op één bij Plein3 en die hebben door extra bekostiging de voorziening in stand gehouden, samen met de twee samenwerkingsverbanden SWV Breda VO en Roosendaal VO en de twee gemeentelijke regio's WBW en WBO. Die gemeenten hebben echt de handschoen opgepakt. Samen met SWV en gemeenten zijn we die pilot gaan draaien en zijn we hopelijk op weg om een capaciteitsbekostigde voorziening te worden. Pilotschap brengt een stukje onzekerheid met zich mee, omdat het geen arbeidstoekomst voor teamleden biedt. Zoals we het nu inschatten zullen we formeel vanaf 2025 een reguliere voorziening zijn."

"Er is een grote overlap in "Wat doet onderwijs?" en "Wat doet jeugdzorg?". Daar zit een grijs gebied tussen. Wij kwamen erachter dat jeugdzorg eigenlijk veel beter was in die dingen die 'leervoorwaardelijk' zijn dan onderwijs dat is, dus bepaalde zaken worden specifiek ondergebracht bij het zorgplein, omdat die daar veel beter in zijn."

"Als je kijkt naar het aantal jongeren die hier niet eens geplaatst worden, maar waarbij onze medewerkers wél meedenken en de tijd die daarin geïnvesteerd wordt, dan is het bijna vrijwilligerswerk wat we doen. Maar we doen het, omdat we de overtuiging hebben dat het werkt. Onderwijs en zorg moet gewoon echt samen."

**"We zijn een kleinschalige
voorziening, en dat moet ook zo
blijven, want anders gaat dat ten
koste van de relatie."**

Twee culturen

Zorg en onderwijs zijn twee totaal verschillende culturen.

Ik ervaarde dat de jeugdzorgmensen heel erg goed konden aansluiten bij de jongere, in die relatie die we vanuit onze visie 'relatie, competentie, autonomie', zo belangrijk vinden. Die werd veel makkelijker en beter gelegd vanuit de jeugdzorg. Onderwijs was sterk in gestructureerd en planmatig werken en in stapjes denken. Dat zat weer niet bij jeugdzorg. Ik was een beetje bang dat de relatie die door jeugdzorg tot stand werd gebracht, verloren ging door alleen daarin te blijven hangen. Want als die relatie er eenmaal is, moeten we met de informatie die daaruit voortkwam gaan werken aan competenties en competent zijn en voelen. Die twee culturen moeten dan bij elkaar komen, waarbij de een heel erg planmatig werkt en de andere vanuit de relatie.

Toen ze eenmaal samen gingen werken, toen de beide culturen herkend en erkend werden, hebben we met het hele team in een paar jaar tijd een kwaliteitsslag gemaakt. Door dingen te weten én te accepteren van elkaar ontstond er een eenheid in het team. En toen ging het bijna vanzelf. Maar het blijft lastig, omdat het twee aparte werelden zijn, in feite is er een verzuiling jeugdzorg en onderwijs op inhoud, verantwoordingssystemen, financiën en wetgeving.

“Onderwijs zei: "Wee je gebeente als je onderwijsgeld aan zorg gaat uitgeven" en zorg zei: "Wee je gebeente als je zorggeld aan onderwijs gaat uitgeven." Wij constateerden dat er een enorme overlap zit tussen wat onderwijs en zorg doet, dus zei ik: 'Geef me één pot geld uit onderwijs en zorg zodat wij kunnen arrangeren op wat de jongeren nodig hebben.'”

Als je gebruik wil maken van de krachten van beide culturen, dan moeten er geen twee, maar één potje geld zijn. Wat zorg doet zit namelijk óók in onderwijs en wat onderwijs doet zit ook in zorg!

“Eigenlijk willen we helemaal geen school zijn, eigenlijk zouden we het liefst een ontwikkelgemeenschap zijn, waar jongeren kunnen groeien, waar jongeren mogen ontwikkelen en waar wij samen met de jongeren en hun netwerk kijken wat ze daarbij nodig hebben, vanuit de behoefte van de jongere.”

"Als je met elkaar vanuit dezelfde visie denkt en vanuit dezelfde visie werkt en je weet waar de krachten liggen van elkaar, dan kom je met je team op een hoger kwaliteitsniveau."

Landelijke samenwerking onderwijs en zorg

Als ik onderwijsbreed denk, zou ik er een lans voor willen breken om jeugdzorg in alle scholen te krijgen. Onderwijs kan niet zonder zorg, en zorg niet zonder onderwijs. Het moet integraal zijn. Dat betekent het doorbreken van wet- en regelgeving, van de schotten en van de verzuiling.

Als je kijkt naar de trap van het leren, denk ik dat Nederland eerst van onbewust onbekwaam naar bewust onbekwaam moet gaan om de eerste stappen te kunnen zetten. We zijn in Nederland in een totale *clusterfuck* terecht gekomen. Nederland is zó ingericht in hokjes en in regeltjes dat wanneer je los van die regeltjes wil denken... dat is *a hell of a job*. Het kan soms beter níet geregeld zijn dan hoe het geregeld is in Nederland.

Daarbij wordt ieder probleem van de maatschappij het probleem van de school gemaakt, maar dat kan onderwijs niet alleen oplossen, daar hebben ze jeugdzorg bij nodig. We zien dat jongeren steeds ongelukkiger worden en we blijven een maatschappij inrichten die is gericht op prestatiedruk, op opbrengsten, op data-analyses, enz. Het gedachtengoed moet in de breedte eerst veranderen, want alle stapjes die we zetten en alle initiatieven die er zijn voor samenwerking tussen onderwijs en jeugdzorg, zijn nog steeds gericht op het draaien van die algemene landelijke visie.

Eigenlijk moet de Hervormingsagenda Jeugd aangevlogen worden samen met onderwijs. Je zou verwachten dat toen de twee stelselwijzigingen, namelijk Passend Onderwijs en Transitie Jeugdzorg werden doorgevoerd, Samenwerkingsverbandregio's zouden overeenkomen met zorgregio's. Maar dat is niet gebeurd.

De SWV-regio's zijn niet congruent met zorg-regio's, en wanneer je daar tegenaan loopt zit je in de vertaalslag hoe je het gefinancierd moet krijgen. Het zijn twee aparte departementen geweest die dat hebben verzonnen, waar op het eerste gezicht geen overleg over is geweest, terwijl ze er samen erover hadden moeten nadenken! Dat was heel duidelijk aangegeven door het werkveld.

"De basisgedachte dat onderwijs en zorg niet zonder elkaar kunnen, moet nu eerst veel breder gedragen gaan worden in Nederland"

Subsidies, verzuiling en onvermogen

Ik zie de subsidies die nu verstrekt worden op dit gebied als een onvermogen van de overheid op het bestaande beleid. Die subsidies zijn dan bedoeld om een impuls te geven aan bestaand beleid om dat toch een andere richting in te duwen. Maar het subsidiestelsel is óók verzuild! Ze zijn geormerkt, je mag ze echt alleen maar uitgeven en verantwoorden aan dat waar ze specifiek voor bedoeld zijn. Fijn, wat extra geld, maar geef me dán liever aan de bovenkant een zak geld, waar ik zorgmedewerkers van kan betalen, waar ik onderwijsmedewerkers van kan betalen, bekostig mij op capaciteit!

In het onderwijs werken ze met teldata, waardoor je bekostigd wordt op de teldatum van het jaar daarvoor. Na de teldatum krijgen wij meestal een massa aanmeldingen. Reguliere scholen kennen een jaarcurriculum, waardoor er weinig tussentijdse instroom is. Dat is heel statisch ingericht. Wij willen er zijn voor álle jongeren, dus wij wijzen in principe nooit jongeren af, omdat we vanuit de relatie denken. Dus stel, we zitten op 1 mei op 50 leerlingen, terwijl we bekostigd worden op de 25 van het jaar daarvoor. Dat is waar Koraal steeds op in is gestapt, die vangt daarmee feitelijk het onvermogen van het stelsel op.

“Maar structureel, een capaciteitsbekostiging boven de voorziening, daar zijn gemeenten en samenwerkingsverbanden volop mee bezig. Tot die tijd vinden we vinden we wel steeds geitenpaadjes en subsidies, maar dat is eigenlijk niet wat je wil.

Een goede leercultuur

Je creëert een goede leercultuur door je bewust te zijn van de kwaliteiten van de ander. Wij hebben ingezet op specifieke kwaliteiten per medewerker. Het kan zomaar voorkomen dat een specifieke medewerker, of die nou van onderwijs of zorg komt, kwaliteiten heeft die ingezet kunnen worden bij een ander Plein. En dat doen we dan ook. Daarbij moet je soms ook omdenken.

Mensen die bijvoorbeeld op een voortreffelijke manier in relatie kunnen komen met jongeren, via EVC's bevoegd krijgen, bij mensen met levenservaring kijken of we het papiertje bij ze kunnen krijgen. Dus niet eerst kijken of er een papiertje is, maar kijken naar kwaliteiten van mensen. Daarna kijk je naar andere wegen om zo iemand een dienstverband te kunnen geven.

Je creëert een goede leercultuur door je bewust te zijn van de kwaliteiten van de ander.

We hebben teambreed cursussen traumasensitief onderwijs (TSO) gevolgd, wat bij de zorg trauma Informed Care heet (TIC). Als je dat gaat doen, dan stel je de jongere centraal. Vandaaruit ga je verkennen wat je gezamenlijk kan betekenen voor de jongeren. Dan kom je tot de conclusie dat je heel veel zaken gemeenschappelijk hebt en zo kom je tot het herkennen en erkennen van elkaar, waarmee je de ontwikkeling inzet. We hebben heel diepgaande gesprekken hierover gehad met collega's; "dit is we gaan doen, past dat bij jou?. Kan je werken vanuit de relatie in plaats van werken vanuit sancties. Is dit wat je wil en wat je kan?"

Het volgen van die TSO met heel het team was in feite ook een soort teambuilding. We werden ons bewust van het feit dat we al heel veel deden dat paste bij TIC, dat aansloot op de relatie, de veilige omgeving, de alarmbellen, het persoonlijke koffertje van ervaringen en overtuigingen. Dat heeft gemaakt dat we het ook bij elkaar gingen herkennen, bij onderwijs en bij zorg. En we kunnen het daarom nu labelen wat we doen.

Tips

- Start met een gedeelde visie!
- Bekijk per professional wat diens bijdrage kan zijn en wat jouw kwaliteiten en de kwaliteiten van de anderen zijn
- Besef hoeveel overlap er is
- Wees je bewust van de krachten van de ander en sta daarvoor open

Koert van der Linden
Schoolleider/ Teamleider

Vragen? Neem contact op via
www.plein3oosterhout.nl of
per mail via plein3@koraal.nl

